

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

3. Schotter, A. The Economic Theory of Social Institutions [M]. Cambridge University Press, 1981:123-124.
4. Wang Dingding. The General Theory of Institutional Innovation [J]. Economic Research Journal, 1992 (5).
5. Buchanan. Freedom, Market and State—Political Economics in 1980s [M]. [M]. Shanghai: Shanghai Sanlian Bookstore, 1989:123-125.
6. Schumpeter. Theory of Economic Development [M]. Beijing: The Commercial Press, 1990:72—82.
7. Schumpeter. Capitalism, Socialism and Democracy [M]. Beijing: The Commercial Press, 1979:134-136.
8. Lin Gang, Liu Yuanchun and Zhang Yu. North and Marx: On Comparison of Social Development and Evolutionary Power of Institution [J]. Journals of Renmin University of China, 2000 (3).
9. Ruttan. Theory of Induced Institutional Change [M]. [M]. Shanghai: Shanghai Sanlian Bookstore 1991:123-125.
10. Commons. Institutional Economics [M]. Beijing: The Commercial Press, 1962:87—89.
11. Mokyr, Joel. Twentyfive Centuries of Technological Change: An Historical Survey [M]. Harwood Academic Publishers, 1990:2-4.
12. Tudor Rickards and Susan Moger. Creative leaders: A Decade of Contributions from Creativity and Innovation Management Journal [J]. Creativity and Innovation Management, Volume 15. Number 1 2006, 4-18.
13. Lawrence H. Leith. China's Changing Economy [J]. Monthly Labor Review, June 2006, 56-57.
14. Gerard M. Crawler and Eoin O'sullivan. The "celtigitiger" and a Knowledge Economy [J]. Industry & Higher Education, August 2006, 225-229.
15. Min Basadur and Garry A. Gelade. The Role of Knowledge Management in the Innovation Process [J]. Creativity and Innovation Management, Volume 15 Number 1 2006, 45-62.
16. Pamela passman, Betsy Brady and Bill Guidera. Technology Innovation and Development—Using the Bayh-Dole Act to Advance Development Goals [J]. Industry & Higher Education, December 2005, 416-422.
17. Fabrizio Cesaroni, Alberto Di Minin and Andrea Piccaluga. Exploration and Exploitation Strategies in Industrial R&D [J]. Creativity and Innovation Management, Volume 14 Number 3. 2005, 222-232.

РЕЗЮМЕ

В статье систематически излагается исторический ход развития и эволюция институтов, показывается сильная корреляция между институтами и формированием инновационных стран, а затем анализируются функции институтов в этих странах путем построения математической модели влияния института инноваций на производительность инновационных стран. Теоретический анализ и эмпирические исследования доказывают, что институт инноваций является гарантией формирования инновационных стран. Опираясь на опыт развитых стран для справки, Китай должен выбрать модель по более низкой стоимости эксплуатации, обеспечивая тем самым благоприятные условия для покупки научных изобретений и технологических инноваций.

Ключевые слова: инновационные страны; инновационные институты, технологические инновации; институционно-инновационная модель.

РЕЗЮМЕ

У статті систематично викладається історичний хід розвитку та еволюція інститутів, показується сильна кореляція між інститутами і формуванням інноваційних країн, аналізуються функції інститутів в цих країнах шляхом побудови математичної моделі впливу інституту інновацій на продуктивність інноваційних країн. Теоретичний аналіз та емпіричні дослідження доводять, що інститут інновацій є гарантією формування інноваційних країн. Спираючись на досвід розвинених країн для довідки, Китай повинен вибрати модель з нижчою вартістю експлуатації, забезпечуючи тим самим сприятливі умови для покупки наукових винаходів і технологічних інновацій.

Ключові слова: інноваційні країни; інноваційні інститути, технологічні інновації; інституційно-інноваційна модель.

SUMMARY

This paper systematically expounds the historical course of development and evolution of institution, demonstrates the strong correlation between institution and formation of innovative countries, and then analyzes the function of institution in these countries through building the influence model of institution innovation on the performance of innovative countries. The theoretical analysis and empirical study prove that institution innovation is the profound guarantee for forming innovative countries. Based on the experience of developed countries' development for reference, our country should opt for an institution model at lower operation cost, thereby providing a favorable environment to buoy up scientific invention and technological innovation.

Keywords: innovative countries; institution innovation; technological innovation; influence model on performance

БЕНЧМАРКІНГ ІННОВАЦІЙНОГО ТА ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ І МОЖЛИВОСТІ ЇХ СПІВРОБІТНИЦТВА

Лещишена В.П., аспірант, Хмельницький національний університет¹

Постановка проблеми. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків України з Китаєм виступає пріоритетним напрямком зовнішньої політики нашої країни. На даний час в Китаї виробляється 34% інноваційної продукції в світі, за останні 30 років щорічне зростання ВВП Китаю склало 9,7%, реальне споживання жителів збільшилося більш ніж у 4 рази. Для Китаю головною ціллю виступає реалізація стратегії інноваційного розвитку на основі нової моделі економічного зростання, факторами якої виступають інновації, науково-технологічний прогрес та знання. Для України досвід Китаю та співробітництво з цією державою дуже важливе у зв'язку з теперішньою ситуацією, коли на перший план виходять питання інноваційного та антикризового розвитку.

Аналіз останніх досліджень економістів. Проблемам інноваційного та науково-технічного розвитку країн присвячено багато досліджень як зарубіжних вчених вчених: П. Друкер, Я. Бергер, так і таких українських дослідників, як Гончарова Н., Філіпенко А., Ілляшенко С., Андрощук Г., Пахомов Ю. та інші.

Мета статті. Здійснити бенчмаркінг інноваційного та технологічного розвитку Китаю та України і дослідити можливості їх співробітництва.

Виклад матеріалу. У 2006 р. Держрада КНР ухвалила "Основи державного плану середньострокового і довгострокового розвитку науки і техніки на 2006-2020 рр.", згідно з яким Китай до 2020 р. повинен стати інноваційною державою (тобто частку витрат на НДДКР передбачається довести до 2,5% ВВП, а внесок науково-технічного прогресу у зростання економіки повинен досягти 60%). До 2020 р. Китай має намір збільшити ВВП вчетверо порівняно з величиною ВВП у 2000 р., і важлива роль у досягненні цієї мети відводиться розвитку власних високих технологій. Хоча криза може внести свої корективи, цей намір виглядає реалістично (у 1980-2000 рр., наприклад, план чотириразового зростання ВВП був перевищений в півтора рази, а за три квартали 2009 р. ВВП Китаю зріс більш ніж на 7%, що є найвищим в світі показником) [1].

За даними доповіді американського дослідницького інституту ITIF (The Information Technology & Innovation Foundation), що спеціалізується на інноваційних стратегіях, Китай в кінці 1-го десятиліття XXI ст. займає лідируючу позицію за темпами розвитку передових технологій [2].

Щодо пріоритетів інноваційного розвитку України, то вони викладені в Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

діяльності в Україні». Зокрема цей закон визначає, що стратегічними пріоритетними напрямками на 2011-2021 роки є:

- 1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
- 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
- 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;
- 4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;
- 5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
- 6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;
- 7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [3].

На даний час цим двом країнам ще потрібно розвивати науку та технології, щоб стати інноваційними державами. В 2011 р. Україна, за даними Всесвітнього економічного форуму, знаходиться на переході від 1 стадії (факторної) до 2 стадії (ефективної), а Китай, який протягом останніх років досяг значних успіхів у розвитку інноваційної сфери, знаходиться на 2 стадії (ефективній). Деякі вчені висловлюють припущення, що Китай не зможе перейти на інноваційну стадію і самостійно подолати розрив з країнами-лідерами інноваційного розвитку, такими як країни ЄС, США та Японія. Саме тому необхідна координація зусиль по формуванню інноваційних економічних систем двох країн шляхом об'єднання науково-технічних та інноваційних можливостей України та Китаю завдяки розвитку двостороннього взаємодоповнюючого співробітництва.

Українсько-китайське стратегічне партнерство в сфері науки, техніки та інновацій має сприяти підвищенню рівня віддачі сукупного науково-технічного потенціалу та досягненню синергетичного ефекту від взаємодії обох держав у цій галузі. Для досягнення максимального ефекту від кооперації спочатку необхідно оцінити сучасні позиції РФ і КНР в галузі науки та інновацій у світовій економіці.

Порівняємо бали та місце України і Китаю згідно з субіндексами 12 стовпа Глобального індексу конкурентоспроможності – інновації.

Таблиця 1.

Конкурентні позиції України та Китаю в сфері інновацій в 2011-2012 рр. [4]

Показники інноваційної спроможності країни	Місце (з 142 країн) і бали	
	Україна	Китай
Глобальний індекс конкурентоспроможності	82 (4,0)	26 (4,9)
Інноваційні фактори	74 (3,11)	29 (3,92)
Спроможність до інновацій	42 (3,4)	23 (4,2)
Якість науково-дослідних установ	72 (3,6)	38 (4,3)
Витрати компаній на НДДКР	3,0 (75)	23 (4,2)
Співробітництво університетів та промисловості в наукових дослідженнях	70 (3,6)	29 (4,5)
Урядові закупки високотехнологічної продукції	3,1 (112)	16 (4,4)
Наявність науковців та інженерів	51 (4,3)	33 (4,6)
Кількість патентів на винаходи на мільйон жителів країни	71 (0,3)	46 (2,0)

Аналізуючи дані Глобального індексу конкурентоспроможності, зокрема його 12 стовпа – інновації, можна зробити висновок, що Україна за загальним індексом конкурентоспроможності займає 82 місце зі 142 країн, а Китай – 26 місце. Для України найнижче значення має субіндекс «урядові закупки високотехнологічної продукції», за яким вона знаходиться на 112 місці, а найвищі показники – «спроможність до інновацій» - 42 місце та наявність науковців та інженерів – 51 місце. Щодо Китаю, то найнижче значення має показник кількість патентів на винаходи на мільйон жителів країни, за яким Китай займає 46 місце, а найвище значення – урядові закупки високотехнологічної продукції – 16 місце. Результати досліджень Всесвітнього економічного форуму дозволяють зробити висновок, що значення субіндексів інновацій для України та Китаю знаходяться не нижче середнього рівня серед інших країн..

Низькі показники України в порівнянні з Китаєм свідчать про те, що китайські компанії активніше виробляють власну інноваційну продукцію і використовують новаторські підходи у виробництві, більше коштів вкладають в дослідження і розробки, інтенсивніше співпрацюють з місцевими університетами в проведенні НДДКР, а уряд КНР, приймаючи рішення про закупівлі високотехнологічної продукції, орієнтується не тільки на її ціну, але і на її технічні характеристики і інноваційність.

На жаль, рейтинги ВЕФ багато в чому спираються не на статистичну інформацію, а на дані опитувань топ-менеджерів, тобто на суб'єктивну думку бізнесу щодо рівня інноваційності економіки.

Таблиця 2.

Позиції України та Китаю в рейтингу розвитку економіки знань в 2012 р. [5]

Показники економіки знань	Україна		Китай	
	Місце	Бали	Місце	Бали
Індекс економіки знань	56	5,73	84	4,37
Індекс економічного режиму	93	3,95	97	3,79
Індекс інновацій	59	5,76	54	5,99
Індекс освіти	21	8,26	95	3,93
Індекс інформаційно-комунікаційних технологій	77	4,96	94	3,79

Але в епоху глобалізації процвітають не просто інноваційні держави, а країни з так званої «економікою знань». Знання стають одним із ключових джерел економічного зростання, соціального розвитку та конкурентоспроможності. Оцінити, чи є у країни передумови для побудови економіки, заснованої на знаннях, визначити її сильні і слабкі сторони, а також порівняти її рівень з іншими державами дозволяє Індекс економіки знань (ІЕЗ) - інтегральний показник, який розраховується як середнє арифметичне 12 критеріїв, об'єднаних в 4 групи.

Як показує порівняння позицій двох країн у рейтингу ІЕЗ, в Україні в даний час є більш сприятливі умови для ефективного використання знань з метою прискорення економічного розвитку. Сьогодні для України першочерговим завданням є якнайшвидше реформування економічного режиму (93 місце), а також розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (77 місце), які створюють сприятливі умови для стимулювання процесів використання знань та розвитку підприємництва.

У той же час Україна займає досить високі позиції в рейтингу Індексу освіти (21 місце, КНР - 95), що свідчить про наявність високого рівня інтелектуального потенціалу. Також індекс економіки знань України вищий, ніж у КНР (56 місце в Україні, 84 місце у Китаю), що дає говорити про можливість співробітництва цих двох держав для забезпечення їх високого конкурентного статусу.

В своїй доповіді «Інноваційна стратегія Китаю» Wang Jinzhen, віце-голова Ради Китаю по просуванню міжнародної торгівлі визначив такі основні завдання країни у сфері інновацій:

- Пошук шляхів стрибкоподібного розвитку в ключових сферах;
- Прорив у кореневих технологіях;

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

Проведення фундаментальних наукових досліджень з довгостроковою перспективою;
Пріоритетними сферами виступають енергетика, збереження водних ресурсів, охорона навколишнього середовища [6].
На думку професора Річарда Лі-Хуа, провідного світового експерта з інновацій, засновника і президента САМОТ, в умовах нестабільності світової економіки, прагнення Китаю стати інноваційним лідером до 2020 року є важливим фактором глобального розвитку [7].

Деякі спостерігачі зазначають, що китайська економіка залежить від іноземних технологій і прямих іноземних інвестицій. Китай шукає основу для інновацій і реалізації стратегії підтримки та модернізації своєї економіки. Китай має 12,3% світового обсягу R & D-витрат у 2010 році, поступаючись тільки США. Китай має 200 300 патентних заявок в 2008 році, займає третє місце після Японії та США. Однак аварія високошвидкісного потягу в Веньчжоу в липні поставила інноваційну стратегію Китаю під питання. The Wall Street Journal назвав інновації Китаю «паперовим тигром». Очевидно, що це перебільшення західних ЗМІ. Якщо подивитися на життєвий цикл продукту, є певний ризик, коли технологія тільки починає застосовуватися.

Ведеться серйозна і тривала дискусія про те, що Китай отримуватиме технології, жертвуючи своїм ринком. Багато хто вважає, що стратегія Китаю відіграла значну роль у розвитку економіки і створення технологічних можливостей, у той час як деякі критики вважають, що Китай зазнав невдачі у доступі до ключових технологій (core technology).

Розглянемо інноваційну активність українських підприємств.

Таблиця 3

Динаміка інноваційної активності українських підприємств, 2000-2011 рр. [8]

	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками						
			Дослідження і розробки	у тому числі		придбання інших зовнішніх знань	Підготовка виробництва для впровадження інновацій ³	Придбання машин обладнання та програмного забезпечення ⁴	Інші витрати
				Внутрішні НДР	Зовнішні НДР				
	%	млн.грн.							
2000	18,0	1760,1	266,2	X	X	72,8	163,9	1074,5	182,7
2001	16,5	1979,4	171,4	X	X	125,0	183,8	1249,4	249,8
2002	18,0	3018,3	270,1	X	X	149,7	325,2	1865,6	407,7
2003	15,1	3059,8	312,9	X	X	95,9	527,3	1873,7	250,0
2004	13,7	4534,6	445,3	X	X	143,5	808,5	2717,5	419,8
2005	11,9	5751,6	612,3	X	X	243,4	991,7	3149,6	754,6
2006	11,2	6160,0	992,9	X	X	159,5	954,7	3489,2	563,7
2007	14,2	10850,9	986,5	793,6	192,9	328,4	X	7471,1	2064,9
2008	13,0	11994,2	1243,6	958,8	284,8	421,8	X	7664,8	2664,0
2009	12,8	7949,9	846,7	633,3	213,4	115,9	X	4974,7	2012,6
2010	13,8	8045,5	996,4	818,5	177,9	141,6	X	5051,7	1855,8
2011	16,2	14333,9	1079,9	833,3	246,6	324,7	X	10489,1	2440,

З таблиці 3 видно, що питома вага підприємств, що займалися інноваціями зростає з 2009 року з 12,8% до 16,2% в 2011 р. При цьому зросла і величина загальних витрат – з 7949,9 млн. грн. в 2009 до 14 333,9 млн. грн. в 2011, при цьому основна частина цих витрат припадає на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 10489,1 млн. грн., а на дослідження та розробки – менше 10% від загальної суми – 1079,9 млн. грн..

Далі розглянемо джерела фінансування інновацій на українських підприємствах.

Таблиця 4

Джерела фінансування інновацій на українських підприємствах [8]

	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
	млн.грн.				
2000	1757,1	1399,3	7,7	133,1	217,0
2001	1971,4	1654,0	55,8	58,5	203,1
2002	3013,8	2141,8	45,5	264,1	562,4
2003	3059,8	2148,4	93,0	130,0	688,4
2004	4534,6	3501,5	63,4	112,4	857,3
2005	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2006	6160,0	5211,4	114,4	176,2	658,0
2007	10850,9	7999,6	144,8	321,8	2384,7
2008	11994,2	7264,0	336,9	115,4	4277,9
2009	7949,9	5169,4	127,0	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2

З даних таблиці 4 видно, що основна частина фінансування інновацій на українських підприємствах забезпечується за рахунок власних коштів – 7585,6 млн. грн. з 14333,9 млн. грн. загального фінансування, і за рахунок інших джерел – 6542, 2 млн. грн., тоді як за кошти державного бюджету – лише 10%, а за кошти іноземних інвесторів – менше 5%, що свідчить про низьку привабливість українських

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

підприємств для іноземних інвесторів.

Отже, до факторів, що перешкоджає розвитку НДДКР на підприємствах, можна віднести:

- слабкі стимули до інновацій у держпідприємств. Здійснюване в даний час реформування, що включає акціонування із залученням національного та іноземного капіталу, мабуть, дозволить вирішити цю проблему;
- відсутність у державних комерційних банків орієнтації на кредитну підтримку малих і середніх підприємств, зокрема їх інноваційної і тим більше венчурної діяльності. Назріла необхідність у створенні більш гнучкої мережі приватних кредитних інститутів;
- підприємства відчувають серйозну нестачу висококваліфікованих кадрів, здатних вести НДДКР і впроваджувати результати досліджень. Позначаються недостатні вкладення бізнесу в навчання працівників і те, що у державних підприємств істотно менше, ніж в іноземних, можливостей залучити здібних менеджерів і талановитих дослідників.

Про успіхи інноваційної політики можна судити по здатності підприємств як головних суб'єктів ринку впроваджувати і виробляти інновації. У цьому відношенні справи в країні йдуть досить непогано: в Китаї значно більше, ніж у Бразилії, Росії та Індії, великих успішних компаній, що використовують інновації. Виросли вони в основному з державних науково-дослідних інститутів; швидко розвиваються малі (до 300 зайнятих) технологічні фірми. У свій час більшість з них було утворено в рамках технопарків та бізнес-інкубаторів, в які держава вклала значні кошти (і сьогодні ці фірми в тій чи іншій формі продовжують отримувати державну підтримку); в найбільш розвинених провінціях (Чжецзян, Цзянсу, Гуандун) починає формуватися інноваційна мережа з чисто ринкових малих фірм; додатковий доступ до західних технологій забезпечує швидкозростаючий експорт китайського капіталу, що супроводжується зовнішніми злиттями й поглинаннями іноземних компаній; багатобіччю перспективи відкриває широка інтеграція провідних науково-дослідних установ і вузів з найбільшими промисловими підприємствами. У 2007 р. за підтримки уряду створені чотири промислово-дослідних альянсу: у металургії, вугільної, хімічної промисловості, сільськогосподарському машинобудуванні.

Отже, як показав аналіз рейтингових і статистичних даних, в Україні і Китаю існують передумови для ефективного співробітництва, так як існує думка, що жодна з цих країн не зможе зайняти лідируючі позиції в світі самостійно. В Україні є багаті природні ресурси, розвиток освіти, низька ціна на розробки, а також низька ціна робочої сили. Китай може запропонувати Україні індустріалізацію технологій, спільну розробку проектів, а також досвід комерціалізації технологій.

Залучення китайських інвестиційних і технологічних можливостей у різні галузі української економіки є пріоритетним напрямком українсько-китайського співробітництва. Україна і Китай ведуть співробітництво в науково-технічній сфері, військовій сфері, гуманітарній та освітній, в сфері аерокосмічних технологій та в енергетичній, ведуть тісні торговельно-економічні відносини та співпрацюють у металургійній та хімічній галузях.

Розробляючи національну стратегію розвитку України в умовах сучасного глобалізованого світу, необхідно брати до уваги вказаний «азійський» напрям глобальних зрушень, особливо увагу приділяючи в ньому китайському вектору. При цьому варто звернути особливу увагу на існуючі проблеми в такому співробітництві. Більшість проблем, так само як і успіхів, економічного співробітництва України з Китаєм пов'язана із самою структурою експорту.

Основний обсяг експорту приходить на сировину та ненайсучасніші технології, які недорого коштують на міжнародному ринку, а тому Китаю, як країні, що розвивається є вигідним купувати їх у нас за найнижчими цінами. Отже, на короткий строк попит на ці статті експорту України забезпечений. Плідним є й співробітництво у сфері ремонту та модернізації застарілої техніки, а також підготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

Структури НІС України та Китаю мають принципові розбіжності, які можуть стати основою для конструктивної взаємодії цих систем. Величезні можливості для нових придбань зарубіжних високотехнологічних активів дає криза, в умовах якої ряд західних компаній відчувають серйозну нестачу фінансових ресурсів, а Китай, маючи великі золотовалютні резерви, прагне знизити ризики ослаблення основної світової резервної валюти - долара. При цьому, хоча зберігається певний протекціонізм Заходу щодо китайських інвестицій, можливості його подолання в умовах кризи значно зросли. Сьогодні він прагне розширити свою інвестиційну експансію по всьому світу. Її головне вістря спрямоване в паливно-сировинний сектор, але й галузі з передовими технологіями постійно в полі зору китайських інвесторів.

Отже, в умовах глобальної кризи економічна стратегія Китаю все більше орієнтується на зростання внутрішнього споживання та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Вже зараз реалізація такої стратегії дозволяє згладити багато негативні наслідки глобальної кризи, випередити багатьох лідерів докризової епохи.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що незважаючи на деякі перешкоди в організації двостороннього співробітництва України та Китаю, існують перспективи для його розвитку в інноваційній сфері.

Для розвитку співробітництва в галузі науки, техніки та інновацій необхідно розширювати сфери взаємодії і підвищувати взаємну інформованість про новітні досягнення і розробках. Причому учасниками двосторонніх відносин повинні бути не тільки урядові структури і державні науково-дослідні інститути, але і, що найважливіше, малі та середні підприємства, які і в Україні, і в Китаї по програмним документам стають рушійною силою інноваційних процесів.

Особливу увагу необхідно приділяти дослідженням і розробкам в тих напрямках науки, технологій і техніки: індустрія наносистем і матеріали, «живі» системи, енергетика та енергозбереження, раціональне природокористування, інформаційні та телекомунікаційні технології.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Сбалансированное развитие внешней торговли Китая создаст колоссальные коммерческие шансы для разных стран мира [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://russian.china.org.cn/news/txt/2012-04/01/content_25049415.htm.
2. Martin Shaaper. Measuring China's Innovation System: National Specificities and International Comparisons. Statistical Analysis of Science, Technology and Industry. OECD. 2009. С. 60-68.
3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/433-15>
4. The Global Competitiveness Report 2011–2012. World Economic Forum. Geneva. Switzerland [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf
5. Knowledge Economy Index (KEI) 2012 Rankings - World Bank [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/INTUNIKAM/Resources/2012.pdf>
6. Wang Jinzhen. China Innovation Strategy [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.usibc.com/sites/default/files/initiatives/files/mr_wangjinzhen.pdf
7. Richard Li-Hua. Integration of Western Management with Chinese Philosophy. Seminar, Plymouth Business School, 27th April, 2012
8. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

РЕЗЮМЕ

В статті проаналізовано інноваційний та технологічний розвиток Китаю та України, їх місце у міжнародних рейтингах, виявлено можливості для співробітництва.

Ключові слова: інноваційний розвиток, технологічний розвиток, економіка знань, Глобальний індекс конкурентоспроможності, інновації, індекс економіки знань.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализировано инновационное и технологическое развитие Китая и Украины, их место в международных рейтингах, выявлены

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

возможности для сотрудничества.

Ключевые слова: инновационное развитие, технологическое развитие, экономика знаний, Глобальный индекс конкурентоспособности, инновации, индекс экономики знаний.

SUMMARY

The article analyzes innovation and technological development of China and Ukraine, their place in the international rankings, possibility for the future cooperation.

Key words: innovation development, technological development, knowledge economy, Global Competitiveness Index, innovations, Knowledge Economy Index.

ЧИННИКИ ТА ПЕРЕШКОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Луцак Р.Л., к.е.н., старший науковий співробітник Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові,
Гунчак Н.В., аспірант Львівського національного університету імені Івана Франка¹

Вступ. На етапі формування нового постіндустріального суспільства здійснюється перехід від економіки капіталу до економіки знань, що є джерелом продуктивності, інновацій, конкурентоспроможності. Зростання національної економіки стає неможливим без приросту людського, зокрема інтелектуального капіталу, що залежить від прогресивних змін в науці і вищій освіті, стимулювання збільшення та розвитку людського інтелекту. Економічне зростання супроводжується й соціальним і суспільним розвитком, але його основою теж є створення і поширення нових знань. Відтак, активізація інноваційної діяльності та впровадження її результатів стає безальтернативним шляхом гарантування конкурентоспроможності регіональних економік. Своєю чергою інноваційна діяльність потребує належного фінансування та забезпечення прийнятної ефективності. Саме тому аналіз чинників та виявлення перешкод підвищення ефективності інноваційної діяльності є передумовою обґрунтування ефективних управлінських рішень із її стимулювання та зміцнення конкурентоспроможності регіонального економічного комплексу.

Постановка завдання. Метою статті аналіз чинників та обґрунтування перешкод підвищення ефективності інноваційної діяльності як складової конкурентоспроможності регіонів України за для окреслення напрямів державної політики покращення її фінансування та розвитку.

Основний матеріал. Інноваційна діяльність в регіонах України залишається недостатньою. Якщо частка промислових підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, у 2011 р. істотно збільшилася (на 2,4 в.п. до 2010 р. та на 2,0 в.п. до 2007 р.) та зростали в аналогічному часовому періоді витрати на інноваційну діяльність (у 2011 р. 78,8 % порівняно з 2010 р. та на 32,4 % – з 2007 р.), що позитивно, то, по-перше, у 2009-2010 рр. ці показники погіршувалися; по-друге, продовжує зменшуватися частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції – з 6,7 % у 2007 р. до 3,8 % у 2011 р., але навіть за такого низького значення показника лише у 11 регіонах нашої держави частка інноваційної продукції була вищою.

До позитивного можна віднести хіба те, що в регіонах України збільшується частка інноваційно активних промислових підприємств. Саме тому кількість регіонів із часткою підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, нижчою за середню, у 2007-2011 р. зменшувалася (з 17 до 14 од.). Отже, спостерігається ситуація, за якої при збільшенні кількості інноваційно активних підприємств та фінансування робіт з створення інноваційної продукції, результативність цього процесу погіршується, що є негативною тенденцією, на усунення якої доцільно скерувати методи і засоби державної інноваційної політики.

Звернемо увагу на ще один цікавий аспект. У 2011 р. лише у двох регіонах України частка інноваційної продукції в загальних обсягах промислової продукції перевищувала частку інноваційно активних промислових підприємств, що засвідчує високу ефективність інноваційної діяльності. Це Закарпатська (частка інноваційної продукції – 11,9 %, а інноваційно активних промислових підприємств – 9,4 %) та Полтавська (частка інноваційної продукції – 24,3 %, а інноваційно активних промислових підприємств – 8,2 %) області. Зауважимо, що саме в цих регіонах протягом 2007-2011 рр. спостерігалася стійка тенденція до щорічного покращення ефективності в аналізованій сфері. Вважаємо, що цей досвід ефективного державного регулювання може бути поширеним на інші регіони нашої держави, особливо – Запорізьку (де частка інноваційно активних промислових підприємств у 2011 р. перевищувала частку інноваційної продукції на 24,2 в.п.), Херсонську (21,6 в.п.) Хмельницьку (20,2 в.п.), Миколаївську (19,5 в.п.), Одеську (18,4 в.п.), Чернігівську (16,7 в.п.), Івано-Франківську (16,5 в.п.), Харківську (16,0 в.п.) області та м. Київ (20,8 в.п.).

Більше того, є підстави стверджувати, що у більшості регіонів, де частки інноваційно активних промислових підприємств більші, спостерігаються менші частки інноваційної продукції, що засвідчує відсутність в Україні зв'язку між активізацією інноваційної діяльності в промисловості та її результатами. Це є особливо загрозливим щодо конкурентоспроможності вітчизняного реального сектора економіки та вказує на істотне слабке місце в системі державної політики інтелектуалізації національного господарства.

Кількість таких суб'єктів господарювання. Так, у 2011 р. кількість підприємств, що займалися інноваціями, становила 1679 од., що на 14,8 % більше, ніж у 2010 р. Водночас, вказаний показник порівняно з 2000 р. не значно, але все ж зменшився (на 1,5 %). Відбулися також зміни в структурі інноваційно активних промислових підприємств, втім, більшість з них носять скоріше негативний характер. Так, зменшилися частки підприємств, які займалися дослідженнями та розробками, причому як в структурі інноваційно активних підприємств (на 5,8 в.п. у 2011 р. до 2000 р.), так і в загальній кількості промислових підприємств (на 1,4 в.п. за аналогічний період та становила лише 3,2 %).

У 2011 р. відносно 2000 р. зменшилася й частка промислових підприємств, які впроваджували інновації (на 11 %), а також підприємств, що освоювали виробництво інноваційних видів продукції (на 36,9 в.п. у структурі підприємств, які впроваджували інновації, та на 6,6 в.п. від загальної кількості промислових підприємств), що особливо негативно та на що потрібно звернути увагу органам державного управління.

Втім, все ж зазначимо, що протягом 2005-2011 рр. спостерігається тенденція до збільшення кількості промислових підприємств, які впроваджували інновації, а також частки підприємств, які впроваджували нові або вдосконалені методи виробництва продукції у загальній кількості промислових підприємств (на 1,7 в.п.).

Звернемо увагу на такий позитивний аспект розвитку інноваційної активності в Україні, як збільшення обсягів фінансування інноваційної діяльності, у тому числі й у розрахунку на одне підприємство, що займалося інноваціями (за всіма напрямками інноваційної діяльності). Загальне зростання у 2011 р. відносно 2000 р. становило 7,9 рази та лише за останній рік показник збільшився на 78,8 %, сягнувши 14,3 млрд грн. Втім, головним чинником збільшення обсягів фінансування було збільшення витрат промислових підприємств на придбання машин, обладнання, програмного забезпечення (частка фінансування за цією статтею збільшилася за 2000-2011 р. на 12,2 в.п. (та лише за 2010-2011 – на 9,2 в.п.) – до 73,2 %. Відповідно, негативними тенденціями залишаються малі частки за пріоритетними напрямками інноваційної діяльності та їх щорічне зменшення – дослідженнями і розробками (7,5 % в структурі та зменшення відносно 2000 р. на 7,6 в.п.), придбанням прав на патенти, ліцензії, використання об'єктів промислової власності (2,3 % та 0,2 в.п. відповідно).

Як наслідок, у 2011 р. в результаті діяльності наукових організацій до вітчизняного відомства було подано 8849 заявок на видачу охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності (8894 – у 2010 р.). До патентних відомств інших країн було подано 68 заявок, що на 39,3 % менше, ніж у 2010 р. у т. ч. 42 заявки – на винаходи, і 1 – на сорти рослин.